

La COP25 ha estat la cimera sobre el canvi climàtic més llarga de les celebrades fins ara, estenent-se dos dies més enllà del calendari previst. Tot i així, s'ha tancat amb una sensació de desencís generalitzat.

Les entitats juvenils, que encapçalades pel moviment Fridays for Future han centrat l'atenció dels mitjans per la seva vehement reclamació de mesures urgents, han declarat la seva frustració davant la manca d'acords ambiciosos. D'altra banda, representants de comunitats locals d'arreu del món han manifestat que se segueix sense abordar la justícia social, i se segueix ignorant la seva veu en la presa de decisions mentre alguns d'ells són precisament els que ja estan patint de forma més greu les conseqüències del canvi ambiental.

Davant una valoració en general agredolça per part dels representants polítics dels països participants, el secretari general de les Nacions Unides, Antonio Guterres, ha anat molt més enllà manifestant la seva decepció amb els resultats. "La comunitat internacional ha perdut una oportunitat important

de mostrar una major ambició en mitigació, adaptació i finances per afrontar la crisi climàtica", ha dit. Tot i això, també ha expressat la seva voluntat que el 2020 sigui l'any del compromís per assolir les indicacions de la comunitat científica, i aconseguir la neutralitat el 2050 per evitar anar més enllà dels 1,5 graus d'augment de temperatura del planeta.

Mentre escrivim aquest editorial, el foc ja ha cremat a Austràlia una superfície major que la d'Andalusia, un impacte ambiental de dimensions descomunals que fins i tot els responsables polítics no dubten a atribuir al canvi climàtic. Més enllà de coales i cangurs, els més mediàtics, la biodiversitat australiana està patint un cop fortíssim i sobtat, i les espècies que ja tenien poblacions més escasses són evidentment les sotmeses ara a una major amenaça.

A l'altre extrem del món, a les Balears, les conseqüències que generarà el canvi global sobre la nostra rica i particular biodiversitat són encara bastant inconcretes, però podem esperar que siguin molt importants, per a les nostres illes i a nivell pla-

netari, ja que recordem que comptam amb moltes espècies que en tot el món només viuen aquí.

Aprofitarem ara per recordar un parell d'exemples que segurament es troben entre els millors avaluats a nivell poblacional, i per tant seran un bon referent de la mesura en què el canvi avança. A les àrees més elevades de Mallorca es reproduïxen dues espècies de petites aus que tot i mantenir unes poblacions extremadament reduïdes no han aconseguit fins ara la suficient atenció per part de l'administració ambiental. La coablanca (*Oenanthe oenanthe*) i la mèrlera vermella (*Monticola saxatilis*) es reproduïxen als indrets més alts i freds de la Serra de Tramuntana, amb una poblacions avaluades en només 24 i 7 parelles respectivament. A elles podríem sumar una tercera espècie, el busqueret trencamates (*Sylvia conspicillata*) que a Mallorca i Menorca manté poblacions molt reduïdes i que a l'illa major ocupa només l'alta muntanya mallorquina. La modificació de les condicions del seu hàbitat a causa de l'increment de temperatura i variació en el règim de pluges pot tenir un efecte dramàtic sobre les seves poblacions balears. I lògicament encara molt més greu sobre les poblacions mundials d'una llarga llista d'espècies endèmiques que ocupen el mateix ambient, la majoria plantes.

No hi ha marge per a més retard en la presa de decisions. El canvi climàtic ja és evident i les seves conseqüències sobre la biodiversitat, inclosa la humanitat, són ja ben palpables i s'evidenciaran encara més els propers anys. El que ens estam jugant ara és que siguin encara molt més greus. El temps sense actuar va en contra del manteniment de les condicions que han conformat la natura tan extraordinària que hem tingut el privilegi de conèixer, i la responsabilitat de conservar. •

Mèrlera vermella, *Monticola saxatilis*. Pere Garcias.

Les aus de pedra. Grafits d'aucells als edificis històrics de Mallorca

Per Elvira González i Emilia Segura

Núm. cat.: 01

Un colom

Torre de l'Homenatge del castell de Bellver. Planta baixa.

20 x 21 a 30 cm.

Dibuix incís sobre revoc de calç.

Probable autor: Andreo Bernal. Cronologia: 1714.

Colom roquer, *Columba livia*. Espècie columbiforme, família que integra coloms i tòrtores que són molt comuns a les Balears com a reproductores. Viu a penya-segats marins, coves i barrancs. Poc identificable el colom al grafit per a poder determinar a quina espècie pertany, el més probable és que fos un colom.

Bibliografia: GONZÁLEZ GOZALO, Elvira: "Els grafit de la Torre de l'Homenatge. Les imatges circumdants per a un extraordinari zoòtrop" in: Els grafit de la Torre de l'Homenatge del Castell de Bellver/ Los grafitos de la Torre del Homenaje del Castillo de Bellver, Ajuntament de Palma, 2006, p. 92, fig. 46.

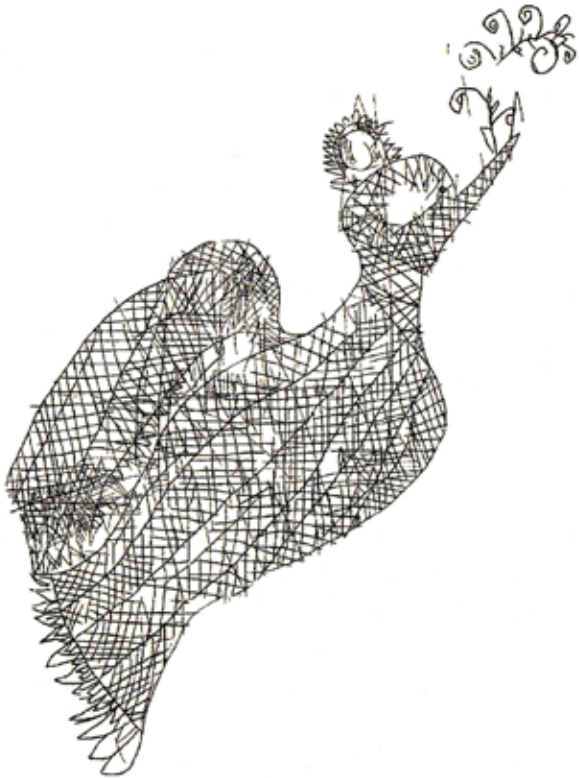

El grafit antic mural és un testimoni espontani que s'ha realitzat gratant amb un objecte incisiu, o pintant amb mangra (òxid de ferro), o carbó, la superfície de revocs i blanquejats dels nostres edificis històrics. No és una típica pintada moderna que es veu sense dificultats als carrers de les nostres ciutats; el grafit històric passa, molt sovint, invisible a la vista, i s'ha de cercar, ja que el pas del temps degrada el traç incís i la pintura perd el color.

Els autors són, quasi sempre, persones tancades bé a causa d'alguna casta de soledat, oci o de presó, que manifesten un testimoni, la comprensió final del qual és difícil d'entendre i ubicar cronològicament. En aquests casos, els resultats de la creació plàstica són sorprenents, ja que evidencien, a través del dibuix, una realitat del seu entorn. En definitiva, els autors d'aquests grafit no cerquen la perfecció estètica sinó plasmar una necessitat de comunicació i de diàleg que tindrà com a finalitat el mur, i els quals ens aporten testimonis del passat.

Aquests dibuixos descoberts d'aus són manifestacions de creativitat i familiaritat amb les espècies. La majoria es troben a la planta baixa de la Torre de l'Homenatge del Castell de Bellver (cat. 01-04) i varen ser realitzats per un presoner de la Guerra de Successió de 1714 anomenat Andreo Bernal. Aquests són dibuixos incisos d'aus, a diferència de l'àguila, que està feta amb carbó a un dels tabics de la bóveda de l'església de Sant Francesc de Palma, per algú refugiat de les persecucions polítiques del segle XIX. Amb mangra (òxid de ferro) hi ha una petita oronella junt al gegant pintat a la sala d'entrada de la planta noble de la Torre dels Enagistes de Manacor. I un darrer grafit és el d'una oca que es troba al celler de la possessió de Sant Martí d'Alanzell, realitzat amb color negre de carbó.

S'afegeix a cada una de les fitxes que hem realitzat per a cada grafit d'au, les seves característiques tècniques gliptogràfiques i la seva identificació ornitològica elemental.

Núm. cat.: 02

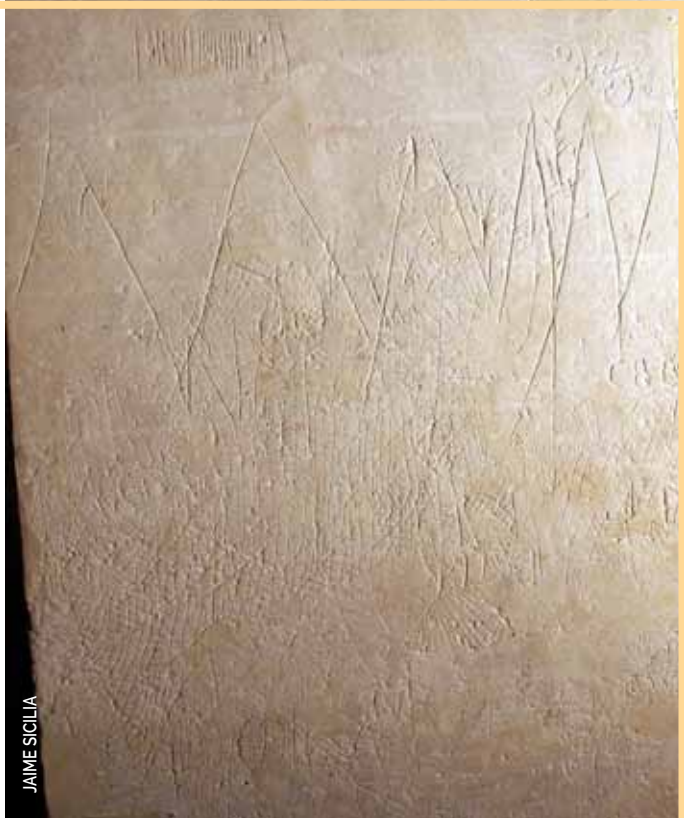
Colom de la pau

Torre de l'Homenatge del castell de Bellver. Planta baixa.

106 x 85 a 80 cm.

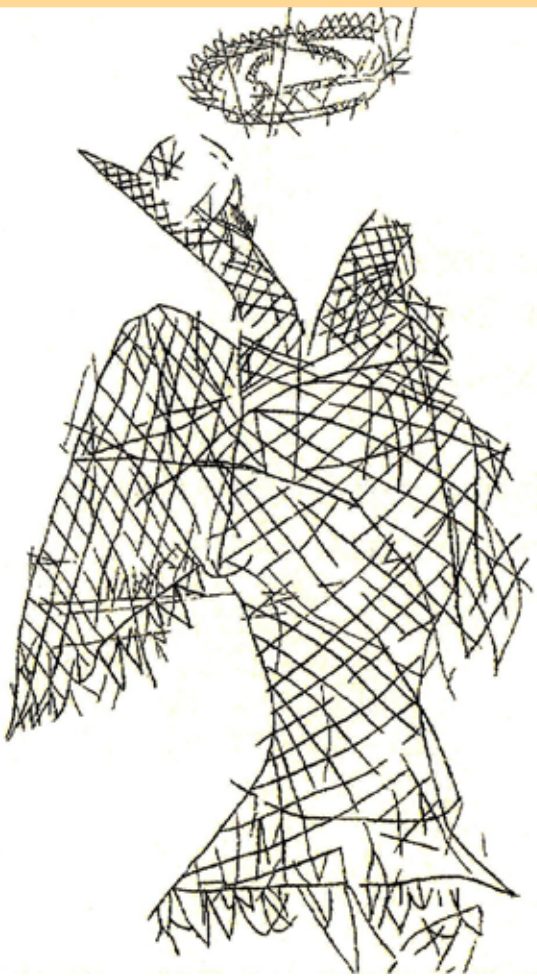
Dibuix incís sobre revoc de calç.

Probable autor: Andreo Bernal. Cronologia: 1714.

Es tracta d'un colom. Identificació ornitològica descrita al grafit anterior.

Bibliografia: GONZÁLEZ GOZALO, Elvira: "Els grafit de la Torre de l'Homenatge. Les imatges circumdants per a un extraordinari zoòtrop" in: Els grafit de la Torre de l'Homenatge del Castell de Bellver/ Los grafitos de la Torre del Homenaje del Castillo de Bellver, Ajuntament de Palma, 2006, p. 94, fig. 51.

Núm. cat.: 03

Una àguila de dos caps [simbol de l'àguila bicéfala dels Habsburg].

Torre de l'Homenatge del castell de Bellver. Planta baixa.

70 x 37 màx. a 86 cm.

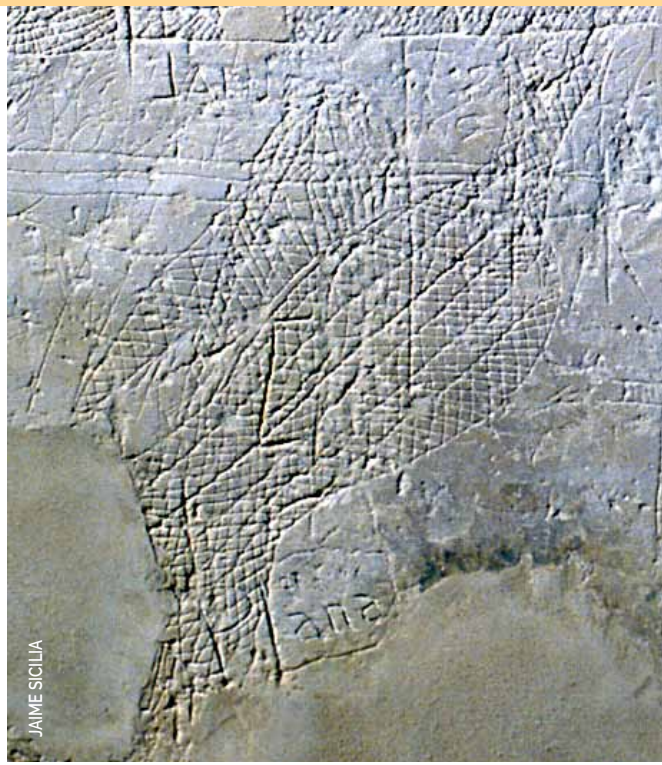
Dibuix incís sobre revoc de calç.

Probable autor: Andreo Bernal. Cronologia: 1714.

No s'interpreta des del punt de vista ornitològic, per ser un motiu simbòlic d'una àguila amb dos caps.

Bibliografia: GONZÁLEZ GOZALO, Elvira: "Els grafit de la Torre de l'Homenatge. Les imatges circumdants per a un extraordinari zoòtrop" in: Els grafit de la Torre de l'Homenatge del Castell de Bellver/ Los grafitos de la Torre del Homenaje del Castillo de Bellver, Ajuntament de Palma, 2006, p. 95, fig. 52.

Núm. cat.: 04
Un colom
Torre de l'Homenatge del castell de Bellver. Planta baixa.
42 x 35 a 60 cm.
Dibuix incís sobre revoc de calç.
Probable autor: Andreo Bernal. Cronologia: 1714.

Es tracta d'un colom. Identificació ornitològica descrita al grafit Núm. cat.: 01.
Bibliografia: GONZÁLEZ GOZALO, Elvira: "Els grafits de la Torre de l'Homenatge. Les imatges circumdants per a un extraordinari zoòtrop" in: Els grafits de la Torre de l'Homenatge del Castell de Bellver/ Los grafitos de la Torre del Homenaje del Castillo de Bellver, Ajuntament de Palma, 2006, p. 90, fig. 42.

Núm. cat.: 07
Una oca
Sant Martí d'Alanzell (Sant Joan). Celler.
[Forma part d'un conjunt que agafa tot el mur].
Dibuix pintat amb carbonet sobre revoc de calç.

Anònim. Edat Moderna (s. XVIII).
Oca domèstica. *Anser anser domesticus*, oca comuna. Espècie d'au anseriforme dels anàtids. L'oca salvatge és l'ancestre de les oques domèstiques, de bec fort i gran fortalesa física, a més de molt territorial. Au migratòria.
Bibliografia: Grafit inèdit.

Núm. cat.: 05
Una àguila
Basílica de Sant Francesc de Palma. Mur de la teulada.
10 x 15 cm a 0,56 m del sòl.
Dibuix pintat amb carbonet sobre revoc de calç.
Anònim. Inici del s. XIX.
Àguila. Au rapinyaire; Aucell de gran mida; es podria identificar pels trets que el grafit determina com a una milana,

Milvus milvus, o bé com un esparver *Hieraaetus pennatus*, agafant com a referència les dimensions del seu bec caçador i les urpes respecte a la resta del cos. Aquesta darrera és l'única veritable àguila que s'observa normalment a la nostra terra i resident tot l'any a Mallorca.
Bibliografia: GONZÁLEZ GOZALO, Elvira: "Los graffiti de la iglesia de San Francisco de Palma: Los ingenios del ocio", Actes de les XI Jornades d'Estudis Històrics Locals, Palma, 1993, 173, núm. cat. 45, làm. VII, fig. 5.

Núm. cat.: 06
Una oreneta
Torre dels Enagistes de Manacor. Sala rebedor de la planta noble. Mur Oest.
[Forma part d'un conjunt 43 x 25 cm] a 0,56 m del sòl.
Dibuix pintat amb mangra sobre revoc de calç.
Anònim. Edat Moderna.

Oronella, *Hirundo rustica*, de la família dels hirundínids. És una espècie rural pròpia de cases i sestadors. És un dels aucells que conviu amb més freqüència amb la nostra espècie, sent molt comuna a la primavera i estiu. La seva silueta és fàcil d'identificar, així com el seu vol característic. Per aquestes referències i la mida, que es reflecteix al grafit, es podria fer aquesta identificació.
Bibliografia: GONZÁLEZ GOZALO, Elvira: "Els grafits històrics de la Torre dels Enagistes de Manacor", Musa (Revista del Museu d'Història de Manacor), 12, p. 15, fig. 13 i GONZÁLEZ GOZALO, Elvira: "Grafitos de la torre dels Enagistes de Manacor", Musa, 12, núm. cat. 01, p. 33, Manacor, 2018.

